

عصر غیبت

عصر غیبت یعنی دوران غایب بودن امام معصوم علیه السلام از انظار عموم است.

فهرست مندرجات

- ۱ - اطلاق بر دوران غیبت امام مهدی
- ۲ - اقسام دوران غیبت
- ۳ - مرجع امور دینی در عصر غیبت
- ۴ - عصر حضور مقابل عصر غیبت
- ۵ - احکام مرتبط
 - ۵.۱ - در غیبت و احکام اجتماعی دین
 - ۵.۲ - در صلوات
 - ۵.۳ - در زکات
 - ۵.۴ - در خمس
 - ۵.۵ - در انفال
 - ۵.۶ - در جهاد
 - ۵.۷ - در تجارت
 - ۵.۸ - در ولایت فقیه
 - ۵.۹ - در احیاء موات
 - ۵.۱۰ - در ارث
 - ۵.۱۱ - در قضاء
 - ۵.۱۲ - در حدود
 - ۵.۱۳ - در اصول فقه
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

اطلاق بر دوران غیبت امام مهدی

عصر غیبت بر دوران غیبت امام دوازدهم، حضرت حجة بن الحسن العسکری علیهما السلام اطلاق می‌شود. غیبت آن حضرت از سال ۲۵۵ هجری قمری، همزمان با ولادت آن گرامی آغاز شده است و همچنان ادامه دارد.

اقسام دوران غیبت

دوران غیبت به غیبت صغری و کبری تقسیم می‌شود. دوران غیبت صغری ۷۴ سال (۲۵۵ - ۳۲۹ ه.ق) است. در این دوران چهار نایب خاص، به ترتیب نامهای ابو عمرو، عثمان بن سعید؛ فرزندش محمد بن عثمان؛ ابوالقاسم، حسین بن روح، و ابوالحسن، علی بن محمد سمری رضوان الله علیهم به عنوان رابط میان امام علیه السلام و مرجع ایفای رسالت می‌کردند و مرجع امور آنان بودند

[۱] مجلسی، محدیقر، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۳۶۰ - ۳۶۶.

با درگذشت چهارمین سفر در ۳۲۹ ه.ق غیبت کبری آغاز گردید. در آخرین نامه‌ای که از امام زمان علیه السلام خطاب به علی بن محمد سمری صادر گردیده، آمده است: «کمتر از یک هفته از دنیا خواهی رفت؛ به احدی پس از خود وصیت نکن؛ به راستی که زمان غیبت تلمه فرا رسیده است».

[۲] مجلسی، محدیقر، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۳۶۱.

مرجع امور دینی در عصر غیبت

در دوران غیبت کبری **فقهایی** واجد شرایط و آگاهان به **علوم اهل بیت** علیهم السلام مرجع امور **دینی شیعیان** اند؛ چنان که در **توقیع** شریف رسیده از امام عصر علیه السلام آمده است: «در رخدادهایی که پدید می‌آید به روایت **حدیث** ما مراجعه کنید که آنان **حجت** من بر شماست و من **حجت** خدایم».

[۳۱] **حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۲۷، ص ۱۴۰.**

عصر حضور مقابل عصر غیبت

مقابل عصر غیبت، عصر حضور قرار دارد که بر دوران حضور معصوم علیه السلام در میان مردم **اطلاق** می‌شود.

احکام مرتبط

از احکام مرتبط با عصر غیبت در بابهای **صلوات، زکات، خمس، انفال، جهاد، تجارت، احیاء موات، ارث، قضاء و حدود سخن** گفته‌اند.

← در غیبت و احکام اجتماعی دین

عدم حضور امام علیه السلام در میان مردم منشأ تحولات و تغییراتی در احکام اجتماعی **شریعت** شده است؛ در این راستا بخشی از وظایف امام علیه السلام به فقهایی واجد شرایط تفویض شده است که به نمونه‌هایی از احکام آن در بابهای مختلف اشاره می‌شود.

← در صلوات

نماز جمعه در زمان حضور امام علیه السلام **واجب عینی** است؛ لیکن در عصر غیبت، اکثر فقها قائل به عدم **وجوب** آن‌اند. بر عدم **وجوب** ادعای **اجماع** نیز شده است؛ بلکه برخی **فتوا** به عدم مشروعیت آن در عصر غیبت داده‌اند.

[۴] **نجفی جواهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۵۱.**

نماز عید (فطر و قرین) در عصر حضور **واجب** است؛ اما در عصر غیبت بنا بر **قول مشهور مستحب** است.

[۵] **عاملی جبعی، علی بن احمد، مسالک الافهام، ج ۱، ص ۲۵۰.**

[۶] **موسوی عاملی، محمد، مدارک الاحکام، ج ۳، ص ۹.**

[۷] **نجفی جواهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۳۳۲ - ۳۳۶.**

← در زکات

دادن زکات به امام علیه السلام در صورت مطالبه آن واجب است؛ لیکن در عصر غیبت، پرداخت زکات به فقیه جامع شرایط حتی با درخواست او بنا بر **قول مشهور مستحب** است نه واجب.

[۸] **طباطبایی حکیم، محسن، مستمسک العروة، ج ۹، ص ۳۱۳ - ۳۱۵.**

[۹] **نجفی جواهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۵، ص ۴۲۳ - ۴۲۴.**

← در خمس

تصرف در **خمس** در زمان حضور، بدون **ان** امام علیه السلام **جایز** نیست و واجب است همه خمس به ایشان داده شود؛ اما در زمان غیبت، در **حکم** خمس اختلاف شدید وجود دارد. **مباح** بودن تمامی خمس برای شیعیان؛ مباح بودن نیمی از آن (**سهم** امام علیه السلام)؛ مباح بودن خمس **سود کسب**، و عدم **ایحایه** خمس و وجوب پرداخت آن، از جمله اقوال در مسئله است.

← در انفال

انفال ملک امام علیه السلام است و تصرف در آن بدون اجازه ایشان جایز نیست؛ لیکن در زمان غیبت، به قول مشهور تصرف در آن برای شیعیان **حلال** است.

← در جهاد

شرط وجوب، بلکه مشروعیت **جهاد ابتدایی**، حضور امام علیه السلام یا **نایب خاص** او است. بنا بر این، جهاد ابتدایی در عصر غیبت مشروعیت ندارد. برخی معاصران قائل به جواز آن شده‌اند.

آیا بر کسی که در عصر غیبت در **جبهه** نبرد با دشمنان **اسلام** کشته شده است احکام **شهادت** جاری می‌شود یا نه؟ **مسئله** محل اختلاف است.

← در تجارت

[زمین مفتوح عنوه](#) از آن همه [مسلمانان](#) است و تصرف در آن در زمان حضور منوط به اذن امام علیه السلام است؛ اما در زمان غیبت، مسئله اختلافی است.

← در ولایت فقیه

بدون [شک](#)، ولایت [امام معصوم](#) علیه السلام عمومیت دارد و همه شئون را در بر می‌گیرد؛ لیکن در ثبوت عموم ولایت برای فقیه نسبت به شئون حکومت و [سیاست](#) در عصر غیبت اختلاف است.

← در احیاء موات

احیای [زمین](#) موات باید با اذن امام علیه السلام باشد؛ لیکن در زمان غیبت، به قول مشهور، هر کس آن را احیا کند مالک می‌شود. [\[۱۰\]](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۳۸، ص ۹ - ۱۵](#).
در جواز [اقطاع](#) برای امام معصوم علیه السلام بحثی نیست؛ اما برای فقیه جامع شرایط در عصر غیبت اختلاف است.

← در ارث

با نبودن [وارث نسبی](#) و [سببی](#) برای [میت](#)، [ارث](#) او به امام علیه السلام می‌رسد؛ لیکن در عصر غیبت اختلاف است؛ برخی [حفظ](#) و نگهداری آن را برای امام علیه السلام به [وصیت](#) یا پنهان کردن در زیر زمین تا [زمان ظهور](#) واجب دانسته‌اند؛ اما نظر مشهور تقسیم آن میان [فقرا](#) است. به تصریح برخی، متولی توزیع آن در زمان غیبت، [فقیه جامع شرایط](#) است [\[۱۱\]](#) [نراقی، احمد، مستند الشیعة، ج ۱۹، ص ۴۳۳](#).
[\[۱۲\]](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۳۹، ص ۲۶۳](#).

← در قضاء

منصب [قضاوت](#) از آن امام علیه السلام است. این منصب در عصر غیبت به فقهای واجد شرایط تفویض شده است. [\[۱۳\]](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۴۰، ص ۳۱](#).

← در حدود

از مناصب امام علیه السلام اقامه [حدود](#) است. این منصب در عصر غیبت به قول مشهور، به فقیه جامع شرایط اعطا شده است. در جواز اقامه [حد](#) بر [فرزند پدر](#) و بر [زوجه](#) توسط [همسرش](#) در عصر غیبت اختلاف است.

← در اصول فقه

از عصر غیبت در [اصول فقه](#)، [بحث](#) انسداد نیز سخن گفته‌اند. [راه](#) دستیابی به [علم](#) در مسائل اعتقادی در هر زمانی باز است. همچنین راه دستیابی به علم در احکام شرعی فرعی در زمان حضور امام علیه السلام بر روی همه گشوده است؛ لیکن در عصر غیبت در [انسداد](#) یا [انفتاح](#) [راه علم](#) به [احکام شرعی](#) فرعی اختلاف است.

پانویس

۱. [↑](#) [مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۳۶۰ - ۳۶۶](#).

۲. [↑](#) [مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۳۶۱](#).

۳. [↑](#) [حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۲۷، ص ۱۴۰](#).

۴. [↑](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۵۱](#).

۵. [↑](#) [عاملی جبعی، علی بن احمد، مسالک الافهام، ج ۱، ص ۲۵۰](#).

۶. [↑](#) [موسوی عاملی، محمد، مدارک الاحکام، ج ۳، ص ۹](#).

۷. [↑](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۳۳۲ - ۳۳۶](#).

۸. [↑](#) [طباطبایی حکیم، محسن، مستمسک العروة، ج ۹، ص ۳۱۳ - ۳۱۵](#).

۹. [↑](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۱۵، ص ۴۲۳ - ۴۲۴](#).

۱۰. [↑](#) [نجفی جوهری، محمدحسن، جواهر الکلام، ج ۳۸، ص ۹ - ۱۵](#).

۱۱. [↑](#) [نراقی، احمد، مستند الشیعة، ج ۱۹، ص ۴۳۳](#).

۱۲. [↑ نخبی جو اہری، محمدحسین، جواہر الکلام، ج ۴۹، ص ۲۴۳.](#)

منبع

[فرہنگ فقہ مطابق مذهب اہل بیت علیہم السلام، ج ۵، ص ۳۹۰.](#)